

زبان گیلکی

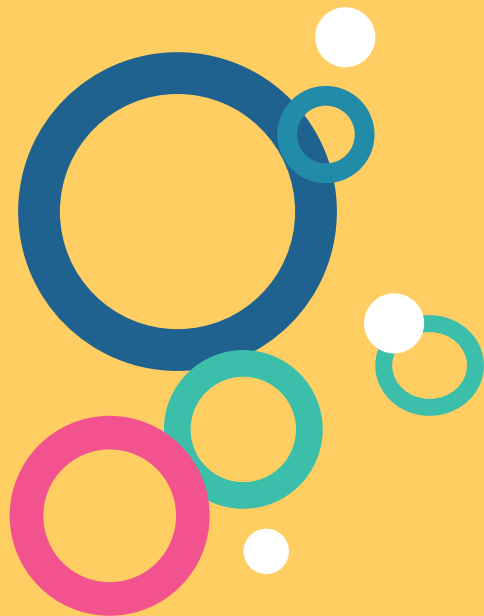
درس بازیابی اطلاعات

دکتر عسگری

سارا آذرنوش

پارسا محمدیان

تابستان ۱۴۰۱

۱

بخش آغازین
پیشینه و اطلاعات کلی

۲

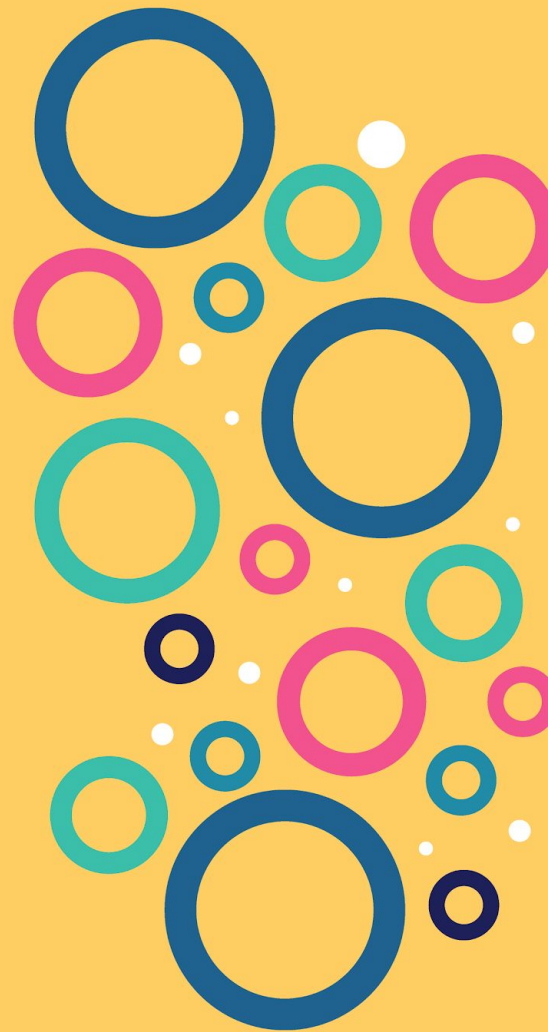
دستور زبان
تفاوت آن با زبان فارسی

۳

الفبا، واژه‌شناسی و آواشناسی
مقایسه با زبان فارسی و مروری بر گویش‌ها

بخش آغازین

بخش ۱

مقدمه

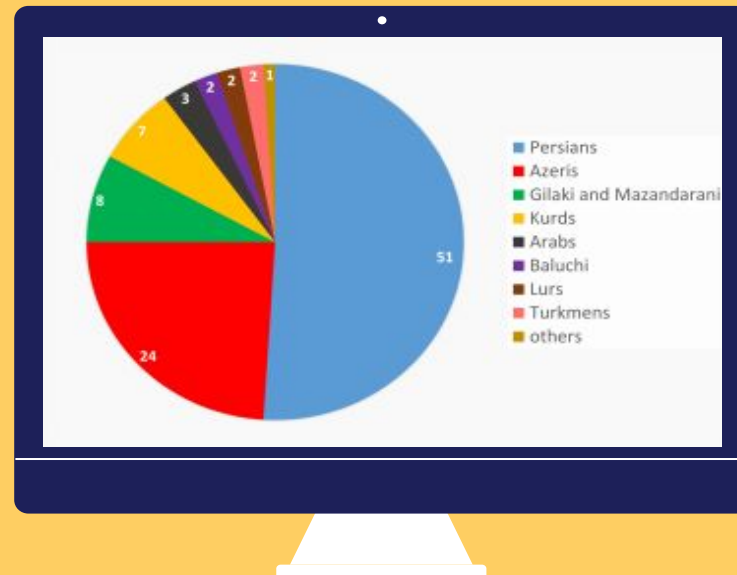
- زبان بومی استان گیلان
- پس از فارسی با قدمت‌ترین زبان با نگارش
- زبان دوم مذهب زیدی در سده ۸م و ۹م
- ادبیات و شعر
  - فهلویات
  - هساشعر
- دومین زبان ایرانی در معرض خطر

تاریخچه

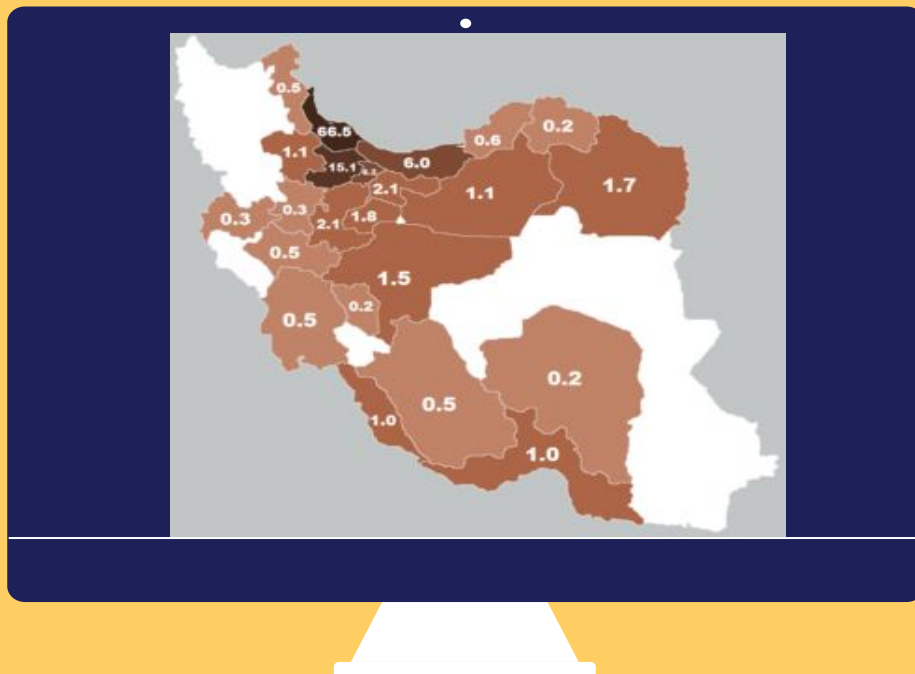

درصد متکلمین زبان‌های رایج در ایران

- ۷۵ زبان زنده در ایران
- ۳.۳ میلیون گویشور
- ۸٪ گویشور گیلکی و مازندرانی در ایران
- ۳.۵٪ گویشور گیلکی در ایران

پراکندگی زبان گیلکی و خطر جمعیت

طبقه بندی زبان های جهان

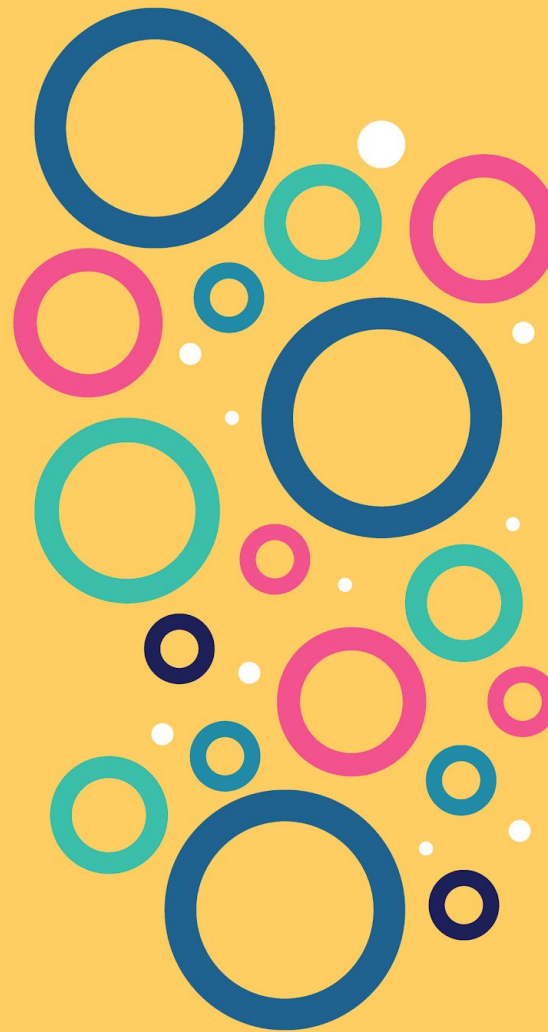
- زبان های سالم
- (زبان های بااثبات ولی در معرض تهدید)
- زبان های آسیب پذیر
- زبان های نسبتاً در معرض خطر - < گیلکی
- زبان های به شدت در معرض خطر
- زبان های کامل در معرض خطر (بحرانی)
- زبان های منقرض شده

هرچه به سمت پایین (منقرض شده) حرکت کنیم نسبت متکلمین سن بالا یه سن پایین بیشتر میشود

دستور زبان

بخش ۲

تفاوت با فارسی

- ترتیب صفت و موصوف و همچنین مضاف و مضاف‌الیه به طور کامل برعکس زبان فارسی
  - هوای سرد: سرد هوا
  - کتاب علی: علی کتاب
- میتوانیم فعل مستمر را منفی کنیم:
  - شؤدرم (دارم می‌روم) - نشؤدرم یا شؤدنئم (دارم نمی‌روم)
- گذشته‌ی تمنایی:
  - تو آگه ایسأبی، مو می غذا خؤردنابوم. (اگر تو بودی، من غذای خودم را می‌خورده بودم.)
- گذشته‌ی تجربه‌شده یا گذشته‌ی نقلی:
  - مو ای درسه بخؤنده دأنم. (من این درس را خوانده دارم.)

حرف اضافه

- حرف اضافه (جی، جا، جه) در گویش های مختلف معادل (از) و (با) در زبان فارسی
- به صورت پس آیند در جمله
  - کورا جی بومای؟
    - (واگردان: از کدوم ور اومدی؟)
  - ماشین اجی بوشو!
    - (واگردان: با ماشین رفت!)

دستور زبان در گویش‌ها

- تفاوت‌ها در گرامر بین گویش‌های غربی و شرقی: افعال
- گویش غربی گیلکی شبیه به گویش‌های همسایه غربی و جنوبی
- افعال زمان حاضر و افعال بی‌قاعده مانند گیلکی در تالشی جنوبی و کلوری و رودباری شکل گرفته‌اند.

زمان فعل

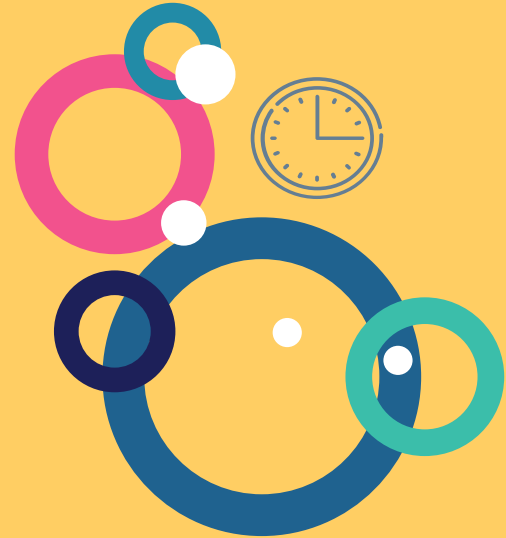
۱۴ نوع

ماضی:

سادہ، استمراری، مستمر، نقلی، التزامی، بعید، ابعد، ابعد دستوری
و کامل

مضارع:

سادہ، مستمر، التزامی، مستقبل و کامل

فعل ماضی

سازنده زبان های زیر نیز پسوند است و برای ریشه گذشته و در جمله های شرطی استفاده میشود.

- گورانی شمال کرمانشاه
- منطقه موصل دیده شده
- گذشته تابعی در بلوچی

مصدر	ب‌گذشته ب‌ونه	ماضی ساده؛ اول شخص مفرد	ماضی استمراری؛ اول شخص مفرد
خۇفتن	خۇفت	بخۇفتم	خۇفتم، خۇفتمه
خۆتن	خۆت	بخۆتم	خۆتم
بختن	خت	بختم	ختم

ریشه فعل مضارع

ریشه در زبان‌های هندواروپایی دارد.

ریشه گیلکی شرقی را با زبان مازندرانی و گویش‌های سمنان (شهمیرزادی و سنگسری و افتری و سرخه ای و لاسگردی و نه خود گویش سمنانی) و تاتی شمالی و زازاکی مشابه است.

ساخت فعل مضارع

گوش مرکزی و شرقی:

• بن مضارع + ن + شناسه

❖ رسنه (می رسد)

❖ ترسنه (می ترسد)

گوش غربی:

• بن مضارع + شناسه

❖ رسه

❖ ترسه

گوش جنوبی:

• پیشوند می + بن مضارع + شناسه

❖ می خوسه

ضمير

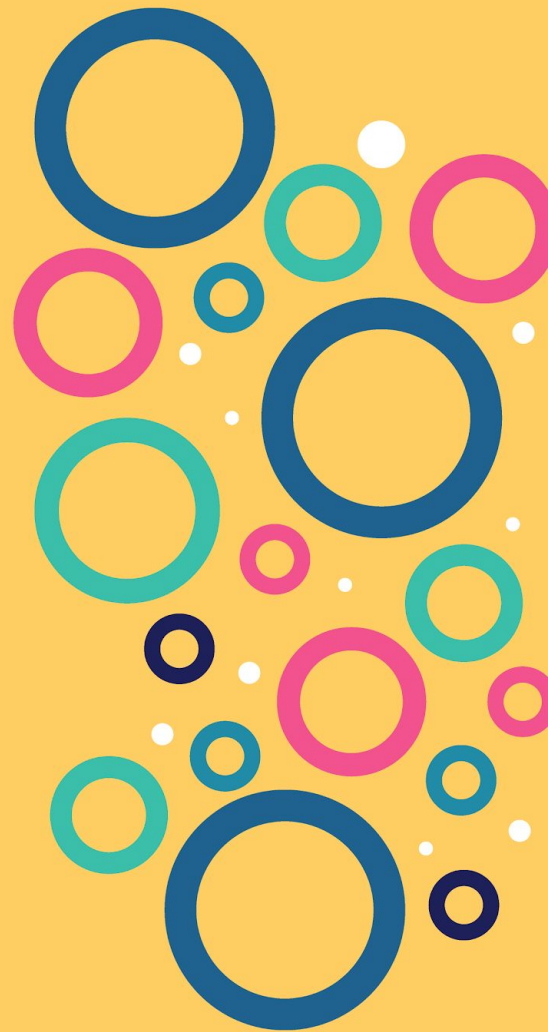
شخصي نامتا (مفعول)	شخصي نامتا (فاعل)	سيوا نامتا
ما، مره	مۆ، من	أول شخصّ فرد
تا، تره	تۆ	دوم شخصّ فرد
اۆنه، وره	اۆن، اۆ	سؤم شخصّ فرد
أمره	أمان، أما، أمه، أمۆ، أمۆ	أول شخصّ جم
شمره	شؤمان، شؤما، شمه، شؤمۆ، شمۆ	دوم شخصّ جم
أشأنه، ايشؤنه (اؤشؤنه)، ايشانه	أشان، ايشؤن (اؤشؤن)، ايشان	سؤم شخصّ جم

یک نمونه صوتی از زبان گیلکی

<https://www.aesoplanguagelbank.com/glk.html>

الفبا و آواشناسی

بخش ۳

الفبا

۳۹ حرف

• سامانه نوشتاری آن مانند کردی، فارسی، آرامی و یا لاتین (به دلیل موقعیت
• جغرافیایی و عوامل تاریخی زبانهای اروپایی تاثیر بسیاری در زبان گیلکی
داشتند).

تلفظ حروف الفبای گیلکی

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/glk/e/eo/%DA%AF%D9%8A%D9%84%DA%A9%D9%8A_%D8%A3%D9%84%D9%8A%D9%81%D8%A8%D9%8A.ogg

ج	ث	ت	پ	ب	آ	أ	ا	جي هفت	أليف
جَام	ثِي	تِي	پِي	بِي				kuji hafet	alif
jam	sī	tī	pī	bī					
j	s	t	p	b	ā	a		ə	-
[dʒ]	[s]	[t]	[p]	[b]	[ɒ]	[a]	Ø	[ə]	Ø
س	ژ	ز	ر	ذ	د	خ	ح	چ	
سِين	ژِي	زِي	رِي	ذَال	دَال	خِي	حِي	چِي	
sīn	zī	zī	rī	zāl	dāl	xī	hī	cī	
s	ž	z	r	z	d	x	h	c	
[s]	[ʒ]	[r]	[r]	[z]	[d]	[x]	[h]	[tʃ]	
ق	ف	غ	ع	ظ	ط	ض	ص	ش	
قَاف	فِي	غَن	عَن	ظَاي	طَاي	ضَات	صَات	شِين	
qāf	fī	qayn	ayn	zay	tay	dāt	sāt	šīn	
q	f	q	-	z	t	d	s	š	
[Y]	[f]	[Y]	Ø	[z]	[t]	[d]	[s]	[ʃ]	
ی	ؤ	قو، او	و	ن	م	ل	گ	ک	
یِه			وؤ	نؤن	میم	لام	گاف	کاف	
ye			vow	nūn	mīm	lām	gāf	kāf	
y	o	u, ū	v	n	m	l	g	k	
[i]	[o]	[u/u:]	[v]	[n~ŋ]	[m]	[l]	[g]	[k]	
						ه	ئ	ي، اي	
						هئ گرد			
						he گرد			
						h	e	i, ī	
						[h]	[e]	[i/i:]	
									Diphthong
ای	آی	ؤی	قوی	اؤ	ؤ	اؤ	ؤ	ؤ	
əy	āy	oy	uy	āw	ow	aw	aw	əw	
[əj]	[ay]	[ɔj]	[uj]	[ɒw]	[ow]	[aw]	[aw]	[əj]	
		ؤق	اق	آی	ئی	قؤ	ئی	ئی	
		ou	āu	āi	ei	uo	ey	ey	
		[ou]	[ɒu]	[ɒi]	[ei]	[uɔ]	[ej]	[ej]	

آواشناسی زبان گیلکی

شامل ۱۱ واکه

/e/ ئ

پئر (پدر)

/a/ ا

مار (مادر)

/ä/ ا

دامان (جنگل)

/u/ و

سورخ (قرمز)

/o/ و

خونه (خانه)

/i/ ی

بیلی (اردک)

گویش‌ها

۳

گویش گالشی (دیلمی)

گویش مردم کوهپایه
گیلان

شرق گیلان و غرب مازندران

۲

گویش بیه‌پسی

گویش جلگه نشینان
غرب سفیدرود

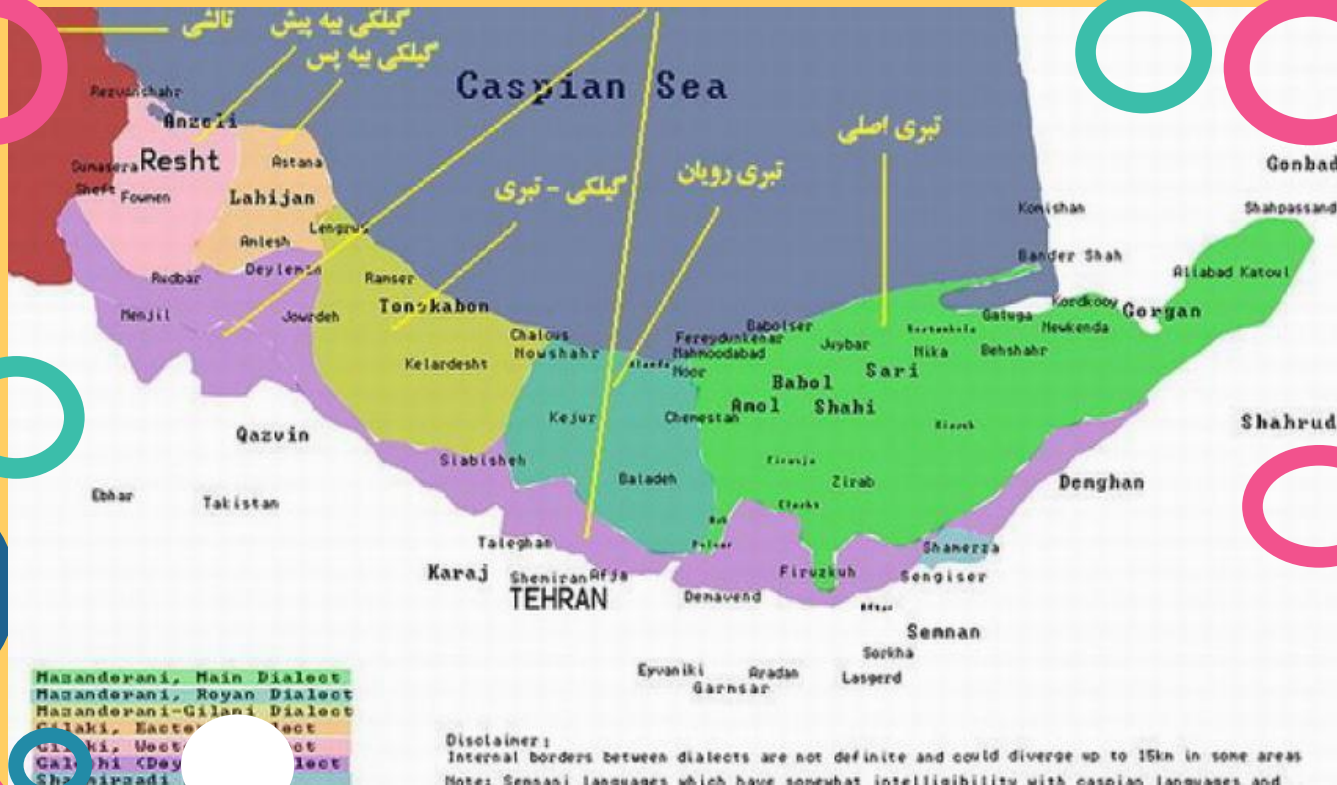
انزلی، صومعه‌سرا، فومن، رشت،
گسکر، کسما، تولم، شفت، خمام،
موازی، کهدم و لشت نشا

۱

گویش بیه‌پیشی

گویش جلگه نشینان
شرق سفیدرود

لاهیجان، رودسر، اشکور
پایین و لنگرود

لهجه

لهجه‌های خارجی

خارج از منطقه جغرافیایی گیلان:

لهجه‌های فیروزکوهی، سنگسری، شهمیرزادی
و مازندرانی (مشهور به لهجه تبری)

لهجه‌های داخلی

گیلک زبان‌های ساکن گیلان:

لهجه‌های آبکناری، گسکری، تولمی، فومنی،
رشتی و انزلی‌چی، گالشی، لاهیجانی و خمami

فارسی	گویش بی‌پیشی	گویش بی‌پسی	انگلیسی
گاو	گو گۆ gö	گاب gāb	Cow
مادر شوهر	شو مار šu mar	مرد مار merde mār	Mother in law
مرغ خانگی	کرک kerk	کرک kerk	Hen
زمان	زمت zemet	زمت zemāt	Time
درخت	دار dār	دار dār	Tree
مار	میلوم milum	لانتي lānti	Snake
صورت / چهره	دیم dim	دیم dim	Face

منابع

- https://fa.wikipedia.org/wiki/%D8%B2%D8%A8%D8%A7%D9%86_%DA%AF%DB%8C%D9%84%DA%A9%DB%8C
- https://fa.wikipedia.org/wiki/%D8%B2%D8%A8%D8%A7%D9%86%E2%80%8C%D9%87%D8%A7%DB%8C_%D8%B1%D8%A7%DB%8C%D8%AC_%D8%AF%D8%B1_%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86
- <http://v6rg.com/?p=9640>
- <https://baxsad.blog.ir/post/112>
- <https://www.hamshahrionline.ir/news/486240/%D8%A2%D8%B4%D9%86%D8%A7%DB%8C%DB%8C-%D8%A8%D8%A7-%DA%AF%D9%88%DB%8C%D8%B4-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%DA%AF%DB%8C%D9%84%D8%A7%D9%86%DB%8C>
- <https://baxsad.blog.ir/post/35>
- <https://baxsad.blog.ir/post/82>
- <http://lovelymanifesto.blogfa.com/post/141/%D8%B2%D8%A8%D8%A7%D9%86-%DA%AF%DB%8C%D9%84%DA%A9%DB%8C%D8%8C-%DA%AF%D9%88%DB%8C%D8%B4-%DB%8C%D8%A7-%D9%84%D9%87%D8%AC%D9%87->
- <https://omniglot.com/writing/gilaki.htm>

سپاس از توجه شما

مرداد ۱۴۰۱

اطلاعات بیشتر:

azarnoosha@gmail.com

parsa2820@gmail.com

